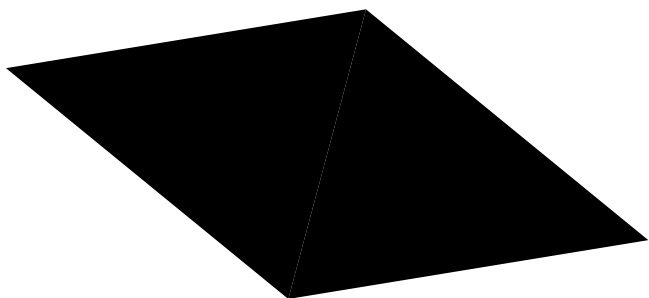

Gregor Sander
Zimní ryby

Větrné mlýny

Gregor Sander
Zimní ryby
povídky

Gregor Sander
Zimní ryby

Tato publikace byla realizována za finanční podpory Evropské unie.
Za obsah publikace (sdělení) odpovídá výlučně autor.
Publikace (sdělení) nereprezentuje názory Evropské komise
a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jejím obsahem.

Kniha vychází za podpory Česko-německého fondu budoucnosti.
Herausgegeben mit freundlicher Unterstützung
des Deutsch-Tschechischen Zukunftsfonds.

© Wallstein Verlag, Göttingen 2011

© Gregor Sander, 2015

Translation © Tereza Semotamová, 2015

© Větrné mlýny, 2015

ISBN 978-80-7443-157-9 (papírová kniha)

ISBN 978-80-7443-161-6 (eBook)

Překlad Tereza Semotamová

„Fischland je nejkrásnější zemí na světě. To říkám já, která jsem vyrůstala na severním pobřeží Baltu, kde taky jinde. Kdo jednou stál tam úplně nahoře na Fischlandu, ví, jakou barvu má mělká zátoka a jakou moře, nejsou každý den stejné a i navzájem se liší. Vítr vyskočí na Hohe Ufer a vytrvale se toulá pevninou. Všude roznáší vůni moře. Viděla jsem v tom místě zapadat slunce, často, a vybavuju si tři západy slunce, ten poslední ovšem matně. Teď to špinavé zlato za chvíli zapadne za Hudson.“

Uwe Johnson, *Výročí*

Zimní ryby

Je ráno, půl páté, a už není pološero, je jasněji, než když se rozednívá, ale den ještě nezačal. Dobře jsem se vyspal na zadním sedadle auta a připadá mi neuvěřitelné, že tady stojím. Na silnici u kanálu v Kielu-Holtenau. Zazvonil mi budík na mobilu, v polospánku jsem si obul boty a vydal se do tohoto rána. Úplně sám, nikde ani živáčka. Domy jsou pořád ještě ve tmě. Předě mnou stojí u lávky pár plachetnic a vzadu v dáli, když se člověk podívá přes kanál, se třpytí zátoka a v Kielu ještě pořád svítí pouliční osvětlení. Ranní světlo tlumily i javorové listy nade mnou, ale jsem si jistý, že dnes bude hezky. Letní den, kdy je opravdu horko. Den jako včera, kdy se nad poli vznášel horký opar, sucho zbarvilo stébla do medově žluté a já sjel z dálnice a raději jel do Kielu po staré silnici. Projel jsem centrem města a potom přes most na druhou stranu přes kanál spojující Balt a Severní moře, který je až úplně dole, a bylo to trochu jako v Americe, trochu jako řeka Hudson, akorát že řečiště tam dole bylo vyhloubené uměle.

Po silnici u kanálu sem pomalu přijíždí auto. Vínově červený kombík značky BMW. Muž, který vystoupí, má

na sobě modré kalhoty s laclem. Jde ke mně a já přemýšlím o tom, jestli rybáři jezdí v BMW.

„Vy jste ten syn mého helfera?“

„Helfera?“

„No, Waltera přece.“

Podám mu ruku a řeknu: „Jo, to jsem já. Ale nejsem jeho syn.“

„A co teda?“ ptá se rybář a směje se. Vypadá hodně čile, má hladký obličej a vlasy mu z hlavy trčí jako šedivé štětiny nějakého kartáče. Má jemné rysy ve tváři a nedívá se jako někdo, kdo jezdí na moře. Jako by věděl, co si myslím, a chtěl mi dokázat opak, vyndá z kapsy fajfku a malý zelený igelitový sáček s tabákem. Nacpe ji, zapálí, a pořád ještě nevypadá tak, jak jsem si ho představoval, jako někdo, kdo sám tráví dny na moři. Oba tady tak nemotorně stojíme a já ukážu ke kanálu, kde je u zdymadla přivázaný rybářský kutr. „To je vaše loďka?“ ptám se, protože vypadá přesně jako rybářský kutr. Bílý, s ocelovým zábradlím, kajutou a dřevěným kormidlem. Něco takového jsem čekal.

„Jo, je moje, ale tou dnes nepojedeme. Jezdím s ní na moře. Když jsou sledi nebo třeba i tresky. Dnes si vezmeme maličkou. Ta je v přístavu.“ Ukáže hlavou na ostrov u zdymadla uprostřed kanálu a já kývnu a říkám si, kde asi budeme rybařit.

„Walter asi zaspal. To se občas stává. Poslední dobou nějak častěji,“ řekne rybář a taky že se jmenuje Josef Neuer. Dal bych si kafe. Na chvíli bych rád seděl

ve svém životě, ve své kuchyni, a ne tady vedle Josefa Neuera.

Walter včera chtěl, abych u něj přespal. „Často jsem tě hlídal, tenkrát.“ Ale já toho měl po tom společném večeru téměř po dvaceti letech plný kecky, a tak jsem řekl něco o hotelu a byl rád, že můžu jít. „Nezaspi, chlapče,“ volal za mnou, opřený o dveře, tenhle opilý osmdesátiletý chlap. Skýtal se mi tak na něj podivuhodný pohled, už jsem si ho vlastně vůbec nepamatoval.

„Pojď, jdeme. Walter se mnou jezdívá často,“ řekne Josef Neuer a vyklepává fajfku o podrážku svého gumáku. Projíždíme jeho autem bránou na ostrov. Musí tam ukázat průkaz, a aniž by se na mě podíval, říká: „To kvůli II. září,“ jako by to vysvětlovalo všechno a i rybáři v Kielu-Holtenau se museli při vstupu do přístavu hlásit u CIA. Jdeme po úzkém železném mostě přes zdymadlo a voda v kovových stěnách nádrže je plná medúz. Jsou tu natěsnané jedna na druhou, jako zavážka ve studené třešňové polívce, kterou máma dělala v letní dny. „Vít vane z východu,“ řekne Josef Neuer. „To pak tyhle potvory žene sem ke zdymadlu a do kanálu. Tam ale rybáři za tohohle počasí skoro nechytají. Takhle je to už pár dnů. Samá řasa a medúza.“ Na louce stojí malá červená bouda ze dřeva a oknem na straně je vidět, že jsou v ní sítě a bójky narovnané až po strop. Neuer odemkne visací zámek a podá mi oranžové pogumované kalhoty a gumáky. „Měly by ti bejt. Jsou mojí ženy a tak velká nebyla.“

Řekl *nebyla*, a co dělala jeho žena na lodi? To přece nosí smůlu, ne? pomyslím si a potom jdeme k malému člunu se závěsným motorem a vyjedeme, pryč od zdymadla, vzhůru na kanál. Kolem skladišť, betonových silází a loděnic. Před námi se do výšky vypíná dálniční most. Proti nám na druhé straně kanálu jedou čtyři kamiony za sebou, pomalu jako obrovská zvířata. Jsou skoro bezhlučná, je slyšet jen náš malý motor. Nebe má barvu holubí modři a ze žltorudých pásů světla na horizontu ční siluety stromů na břehu.

„Ještě jsi nešel domů,“ řekl Walter, když mi před pár dny zavolal do Hamburku do kanceláře. Byl podvečer a pro mě nebylo nic neobyčejného, že tou dobou ještě sedím u stolu a pracuju. Sekretářka už odešla domů a jako vždycky telefon přepojila rovnou ke mně. Případ, který jsem měl na starosti, byl jednoduchý a spis jasný, když vtom začal zvonit telefon a Walter, aniž by mě pozdravil, řekl tuhle větu.

Nevzpomínám si, jestli jsem čekal, že někdo zavolá, jestli jsem se divil, že telefon zvoní, nebo po něm sáhl naprosto samozřejmě, aniž bych u toho takhle přemýšlel. Normálně tou dobou volala jen Sarah a krátce jsme si něco řekli. A když jsem musel v práci zůstat dlouho do večera, dala mi k telefonu děti, abych jim popřál dobrou noc. Ale Sarah mi už nevolala, už týdny ne.

Nepoznal jsem ho po hlase. Možná to ani po tak dlouhé době není možné. Walter se mnou mluvil, jako bych věděl,

kdo je, a jako bych na jeho telefonát vlastně čekal. „Už je to dlouho,“ slyšel jsem sám sebe pak říct a vybavil si ho. Jak v Güstrowě nakládá krabice do svého světle modrého Fordu Escortu, který teprve nedávno koupil v Hamburku, a já stojím vedle něj a pozoruju ho. „Proč odjíždíš?“ zeptal jsem se ho a on odpověděl: „Tomu bys nejspíš nerozuměl.“

„Už je to přece za náma,“ řekl jsem. „Můžeš jezdit, kam chceš a jak často chceš.“ U jeho garáže byla zahrada, bezbarvá a bez listí. Rok se chýlil ke konci a myslím, že mě zmátlo hlavně to, že odjížděl takhle krátce před Vánocemi, jako by už neměl čas.

Walterovi tehdy bylo šedesát. Pro mě, kterému bylo třináct, to byl starý muž. Nedávno jsme se seznámili, před půlrokem v Güstrowě. Přestěhovali jsme se tam s mámou, hned jak jsem dostal vysvědčení, tak jako jsme to udělali už několikrát. Tři roky jsme žili v Lipsku a pak to chtěla zkusit v Meklenbursku. „Tam je hezky klídek. A je to kousek od jezera Inselsee. Od nemocnice dostaneme dvoupokojový byt. A hned v létě si můžeš začít hledat nový kamarády.“ Snažila se mě rozveselit, ale nebylo to nutné. Měl jsem radost, že se z Lipska stěhujeme pryč. Neměl jsem tady kamarády, každopádně ne někoho, po kom by se mi skutečně stýskalo, a jediné, co jsem mámě měl za zlé, bylo to, že při svých překotných změnách bydliště už nikdy nezamířila zpátky do Berlína. Tam, kde mě porodila.

Jako zdravotní sestra si vždycky všude lehce našla práci a ani přesně nevím, před čím utíkala. Jestli to

byl neklid, nuda, její způsob, jak obejít to, že je zavřená v NDR, nebo jen úprk před nevydařenými milostnými vztahy v Lipsku a předtím v Jeně. Když jsme se stěhovali do Güstrowa, bylo jí teprve třicet dva, mě porodila v devatenácti, a žádný ze vztahů nedošel tak daleko, že by měla druhé dítě. Zůstali jsme tak nějak sami. Nikdo z těch chlápků se k nám nikdy nenastěhoval, držela mě od nich stranou za cenu toho, že jsem už jako celkem malej musel zůstat sám doma, protože měla noční nebo právě byla u jednoho z těch chlápků. Když jsem se brzy ráno probudil, seděla pokaždé v kuchyni u hrnku kávy a s cigaretou v ruce. Na sobě měla ještě pořád sesterskou uniformu se jmenovkou na hrudi a vypadala unaveně a tak nějak spokojeně. Když jsem ten den šel do školy, připravila mi snídani, a v létě, o prázdninách, kdy jsme už žili v Güstrowě, jsme vespávali až do oběda.

Chodili jsme na plovárnu u Inselsee a já skákal šipku z třímetrového skokánku, to jsem si v Lipsku ještě netroufnul. Trochu jsem se na prkně rozhoupal, podíval se dolů a zády sebou praštil o vodní hladinu. Město bylo malé a ve srovnání s Lipskem působilo jako vesnice, na tom nic nezměnil ani fakt, že tam byl zámek. Bydleli jsme v paneláku, který měl jen čtyři poschodí, a já měl vlastní pokoj, úzkou nudli s výhledem na ulici a pouliční lampou hned u okna.

Walter bydlel nedaleko od nás ve zchátralé vile. Obýval přízemí. Na zahradě rostly staré ovocné stromy, byla tam křoviska a velká louka. Za naším domem měli

obyvatelé domu malé pozemky, kde pěstovali zeleninu a vždycky měli i kus trávy, na kterém stál stůl a pár židlí.

Walter pracoval v nemocnici, kde měl na starosti přípravu postelí. To znamená, že k němu do sklepa přiváželi použité postele, ve kterých celé dny leželi pacienti, nebo v nich dokonce zemřeli, a on je dezinfikoval, čistě je povlékl a nachystané k dalšímu použití je stavěl před svůj kumbál jako auta na parkovišti. Žádost o vystěhování měl tehdy podanou už pět let a schytl to za ni právě odchodem sem do sklepa. Rok byl vedoucím sterilizačního oddělení, potom mu funkci vzali a vykázali ho na co nejvzdálenější místo, které v jeho oddělení bylo. Mohl se tomu vyhnout, odstěhovat se a hledat si práci někde jinde. Ale on nechtěl. Vydržet to v tomhle sklepě podle něj patřilo k věci. Moje matka se s ním dala do řeči, když mu jiná sestra v tom jeho kumbále slabě osvětleném zářivkou řekla: „Ty seš ještě tady?“ A on na ni zakřičel: „O tom já nerozhoduju.“

Rybář ztlumí motor a pak ho úplně vypne. Dlouhým železným hákem osahává dno. Jsme blízko břehu, který sestává jen z trochy navrstveného písku a několika křovisek.

„Sem jinak jezdíte se ženou?“ ptám se do ranního ticha, které po vypnutí motoru náhle zavládlo. Už nežije, tím jsem si jistý. Chci, aby o tom vyprávěl, a nedokážu říct proč. Řekl přece „nebyla velká“. Nebyla.

Josef Neuer našel síť a začal ji vytahovat. „Vždycky jsme jezdili spolu. Celých dvacet let. Když náš mladej vypadl z baráku, začala jezdit se mnou. ‚Co doma?‘ řekla. Nebylo mi to zrovna po chuti, nejdřív. Ale jakej ona měla čich! Dej ty síť támhle, řekla, a dalšího dne byly plný. Člověče, to je něco, říkal jsem si,“ řekl a ani nedokončí větu a už ani tu síť nevytahuje. „A minulej rok se mnou jednou na moře nejela, protože jí nebylo dobře, a když jsem přišel domů, seděla tam. Úplně studená.“

Podívám se na něj a své otázky nelituju. Projede kolem nás trajekt s křiklavě rudým trupem a nápísem „Danube Highway“. Neuer se za ním dívá a pak zase tahá loď. Na rukou má modré gumové rukavice a roztrhaná těla medúz v sítích se na slunci třpytí jako kousky ledu. Konečně jedna ryba, s tmavě zelenými pruhy na zádech. Nešije sebou, spíše se snaží protáhnout. Neuer ji pomalu vytáhne a řekne: „První okoun v síti, lov je celý v řiti.“ A potom se oba smějeme.

„A co teda jste, když nejste Walterův syn? Pojede s náma můj kluk, řekl mi, a že seš nebo jste byl do rybaření načisto blázen.“

„Byli jsme sousedi v Güstrowě, možná i víc. Kamarádi, řekl bych.“

„Možná kamarádi?“ Neuer skládá prázdnou síť jako nějaký kus oblečení a hodí ji před sebe na zem. Nacpe si ještě jednou fajfku a dívá se na mě.

„Walter o Güstrowu a životě za zdí skoro nic nevyprávěl. A když už, tak o vás. Ale nikdy o estébácích a tako-

vých těch věcech. Vždycky jen o tvé mámě a jaké štěstí to pro něj bylo ji poznat. Na starý kolena taková krásná mladice, a že jejímu klukovi mohl dělat tátu. Mluvil o vás vždycky jako o „úžasným klukovi“. Akorát vaše máma s ním prý nechtěla odejít na Západ, ani když padla zeď. Prý na to neměla dost odvahy.“

„On neměl dost odvahy zůstat,“ řeknu a potom je mi to nepříjemné, tak jako tehdy, když jsem si to jen myslel, zatímco Walter nakládal do auta svoje věci a o něco později navždy zmizel. Nechtěl jsem, aby odjel, ale jak jsem mu to měl říct?

„Jak jste to předtím myslel s tím helferem?“ zeptal jsem se Neuera rychle.

„To se tak přece říká. Walter mi občas pomáhá. Když prodávám ryby v Holtenau. Nebo mi sežene návnady a tak.“

„Můj nejlepší kamarád je rybář,“ řekl Walter, když mi zavolal do kanceláře do Hamburku, a že prý mám přijet a jet s nimi na moře a rybařit. Souhlasil jsem. Toužil jsem po čemkoli, co mě vytrhne z rutiny, pracovního stereotypu a mého života doma. Od té doby, co se Sarah odstěhovala, jsem tam byl nerad. Ještě půl roku předtím bych ho odbyl.

V den, kdy mě Sarah opustila, jsem šel z kanceláře domů. Jako vždycky. Jen o něco později. Byli jsme na tom domluvení, stejně jako jsme se domlouvali posledního půl

roku. Nechali jsme toho druhého vypovídat se, kladli otázky, mluvili jsme. Rodinná terapeutka, ke které jsme na přání Sarah chodili, se jednoho dne zeptala: „Milujete svého muže? Musíte chtít, jinak tohle celé nemá žádný smysl.“ Nedokázala na to odpovědět a za pár týdnů nato se odstěhovala. Děti bydlely střídavě u mě a u ní, a když byly u mě, připadal jsem sám sobě cizí. Jako bych nebyl jejich otcem, ale spíše strýcem. Ale měly ještě aspoň svůj dětský pokoj, ten vypadal jako dřív.

Toho dne pro mě byly nejhorší otisky na koberci. Kruh po talíři, na kterém stál květináč, obdélník po nohách biedermeierovské komody, stopy po židlích u jídelního stolu, které vypadaly jako stopy psích tlapek. Nedokázal jsem se na to přestat dívat. Jako by moje rodina jen šla na nákupy nebo sportovat, co já vím kam. Jen ty otisky byly nové.

Walter chtěl včera mluvit jen o mé mámě. Bylo mi to jasné, hned jak jsem se posadil v jeho podkrovním bytě v Kielu-Holtenau. Cesta mě vedla od mostu přes kanál směrem k vodě. Silnice se klikatila čtvrtí s domy z pálených cihel. Některé měly dva štíty a vypadaly jako dva domy, které jsou propojené. Jel jsem až úplně dolů, až jsem stál u kanálu, a zaparkoval před ostrovem u zdymadla. Tam, kde Kielská zátoka ústí do kanálu spojujícího Balt a Severní moře, byla malá kavárna, osamělý dům, taky z pálených cihel a uvnitř plný nejrůznějšího loďařského harampádí. Bylo pozdní odpoledne a vevnitř nějaký mladý pár tančil